

הפותרת בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

Dirshu
דרשו ד' ועוז
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

יום שני ט"ו שבט תשע"ט | דף היומי בבלי: חולין נה.
דף היומי בהלכה: מתחילת סימן שמ"ז עד סימן שמ"ח.
מוסר: דבר בעיתו פרק ה' מ"וכעין זה" עד אות ב' "שהדבר הזה".
קנין חכמה הלימוד השבועי: חובת הלבבות שער הבחינה פ"ד 'והשביעית' עד פ"ה 'ואחר כן ישיב אל ליבו'.

הדף היומי בהלכה

האיסור לסייע לאדם בעשיית עבירה האם הוא מדאורייתא או מדרבנן?

באכילה - אינו נמצא ברשותו של שמעון, וניתן לרוכשו בחנויות, אך ראובן מספק לו את החפץ - נחלקו הפוסקים אם עובר בכך על איסור 'לפני עיוור'. וגם כשיש ביד שמעון לעשות את העבירה מבלי כל סיוע מצידו של ראובן, ואף אין בכוחו של ראובן למונעו מכך - אסור (מדרבנן) לסייעו בסיוע כלשהו בעשיית העבירה.

[שו"ע שמו, א, משנ"ב ז, ושעה"צ ח]

ראובן הרואה את שמעון עובר עבירה - אם יש בכוחו למונעו מכך, הריהו מחויב מדאורייתא לעשות כן; וכל שכן שאסור מדאורייתא לסייעו בעשיית העבירה.

ובאופן שאילו לא היה ראובן מסייע לשמעון לא היה באפשרותו לעבור את העבירה - עובר ראובן באיסור דאורייתא של "ולפני עור לא תתן מכשול". ובאופן שהחפץ שבאמצעותו מתקיימת העבירה - וכגון מאכל האסור

הדף היומי בהלכה

האם מותר לסייע לגוי לגנוב?

אבל באופן שגם לולי הסיוע היה באפשרותו לעשות את העבירה, אין איסור לסייעו, וכל שכן שאין חובה למונעו מעשייתה. ובין ישראל ובין גוי, העוסק במלאכה כלשהי שאסור לו לעשותה - אסור לאחל לו הצלחה במלאכתו, (למרות שבמלאכת היתר, דרך ארץ הוא לאחל כן אף לגוי).

[משנ"ב שמו, ז; ביאורים ומוספים דרשו, 5]

בהמשך לאמור: ישראל שפרק מעליו עול מצוות - אין חובה למונעו מעשיית עבירה, אולם אסור לסייעו בעשייתה, ואיסור 'לפני עיוור' נאמר אף ביחס אליו. ולכן, לדוגמה, אסור להשאיל כלי עבודה לאדם החשוד להשתמש בהם בשבת, אלא אם כן יש סבירות שישתמש בהם בימות החול. ואיסור 'לפני עיוור' אמור גם ביחס לגוי, ולכן אסור לסייעו לעבור עבירה, וכגון עבודה זרה, או גזל, כאשר לולי הסיוע לא היה באפשרותו לעשותה.

הדף היומי בהלכה

חפץ הצף על פני המים ברשות הרבים האם מותר להכניסו לרשות היחיד?

ועקירת החפץ והוצאתו מרשות לרשות ללא הנחתו, וכן הנחת חפץ שהוצא מרשות לרשות על ידי אחר וטרם הונח - אסורות מדרבנן, מחשש שיבואו העוקר והמניח לעשות מלאכה שלימה. ועקירה בלבד, או הנחה בלבד, בהוצאה מכרמלית לרשות היחיד, וכיוצא בה - יש אומרים שהן מותרות, אך לדעת פוסקים רבים אף הן אסורות.

[שו"ע שמו, ומשנ"ב א, ד, ה רח; ביאורים ומוספים דרשו, 3; וראה שם, 16]

איסור מלאכת 'הוצאה' מרשות לרשות מדאורייתא, הוא במלאכה שלימה, דהיינו, עקירת החפץ מרשות הרבים, והנחתו ברשות היחיד, או להיפך. ועקירה והנחה האסורות, הן רק מעל גבי, ועל גבי, מקום ששטחו ארבעה על ארבעה טפחים לפחות. וידו של אדם, נחשבת כמקום שיש בו ארבעה על ארבעה טפחים. והנחת חפץ על גבי מים באופן שצף על גביהם, אינה נחשבת להנחה, וממילא גם עקירת חפץ הצף על המים אינה נחשבת לעקירה.

לפני שבירך הסתכל רבי אביגדור זצ"ל על הפרי במבט של הערכה, כאילו היה זה אתרוג מהודר... ואחרי שטעם קצת הוסיף: "אי, אבא! כפי שאמרת, כך זה באמת! מתנה נפלאה וטעימה כל-כך...!"

איך היה רבי אביגדור מילר זצ"ל אוכל תפוח, ועל מה היה רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל מעניק פרס לבנותיו לקט עובדות ופנינים מתוך הקונטרס הנפלא 'פירות הילולים' על ענייני ט"ו בשבט

הברכה מקבלת משמעות אחרת. "המעוניין להתחזק באמונתו, עליו לעשות עסק מברכות הנהנין. אם היינו מברכים מאה ברכות ביום עם מעט התבוננות, היינו נפגשים עם הקב"ה פנים אל פנים. אנו ממחרים כל הזמן, בולעים את מה שאוכלים ואין לנו אפילו דקה להתבונן על המאכל ובכל הקשור לאכילה".

סוד השימוש הנכון בפרוסת לחם

מצאנו אצל יצחק אבינו ע"ה שביקש מאכלים טעימים במיוחד כהכנה רוחנית למסירת ברכה. כותב הגה"צ רבי שמשון פינקוס זצ"ל (תפארת שמשון, בראשית): "כדי לברך באופן מושלם נדרשת תחושת קירבה להש"ת, והאכילה היא אמצעי מעולה להשיג זה. בשעת האכילה ניתן להכיר עד כמה שהקב"ה דואג לטובתנו ואוהב אותנו, שהרי הוא מחייה אותנו באמצעות כל המאכלים, ואף הוסיף להם טעמים משמחים להנאתנו. האוכל הוא צוהר שדרכו אפשר להכיר את חסדו ית' ואת אהבתו הגדולה אלינו.

"כאשר אדם אוכל פרוסת לחם, קיימת אפשרות שהוא רעב, חוטף את הלחם ואוכל. הלחם טעים לו, ובזה נגמר הענין - 'מעשה בהמה' ממש. לעומת זאת, ניתן לקחת את אותה פרוסת לחם ולהתענג על ה'! להגיע על ידה לדביקות מרוממת בהש"ת... אותה פרוסה יכולה לגרום לאדם להיות דבוק לשכינה, או להיות דבוק לשפלות ולריקנות. סוד השימוש הנכון באוכל הוא לא לחוטפו במהירות, אלא לעצור לרגע לפני שאוכלים... לחשוב קצת... לברך במתינות מילה במילה ורק אחר כך לאכול.

"כשלווקח בידו שתיה יעצור לרגע ויחשוב: 'מדוע נתן לי הקב"ה הנאה זו? ודאי כדי שארגיש את טובו ואודה לו', ויאמר: 'תודה רבה רבש"ע שבראת את השתייה המרווה הזו! הרי אם לא אשתה אוכל למות ח"ו. רבש"ע, המשקה שבראת בשבילי טעים מאד, קר ואפילו מוגז... אתה דאגת כל כך להנאה שלי. למה זה מגיע לי?... הרי זה רק החסד העצום שלך ואהבתך הגדולה אלי'".

"מתוך רגשות אלו של הודיה להקב"ה ולהתענג על ה" מברך היהודי 'ברוך אתה ה'... שהכל נהיה בדברך'. רגע זה הוא רגע של התעלות של דביקות אשר יכול להביא את האדם לפסגת הקדושה. האדם הפך את הנגע לענג - התענגות על ה'!

"אוכל של גן עדן"

"הבעיה שלנו היא שאין לנו זמן לעצור ולהתבונן. אין לנו זמן אפילו לבטא כל מילה במתינות, אנו בולעים את המילים, אומרים במהירות את הברכות ומושיטים את האוכל ישר לפה. ואחר כך שואלים 'למה אני לומד ואיני מבין - לומד ושוכח? מדוע אינני זוכה לכוין בתפלה? מדוע אני כועס ולמה אין לי הצלחה בחיים?' - כי החיים שלנו אינם חיים עם הש"ת! היצה"ר 'גונב' מאתנו את הרגעים הנעלים האלו ואת הקירבה הנפלאה להקב"ה שהיה באפשרותנו להשיג. אותה פעולה של אכילה שבכוחה לרומם אותנו לפסגות נישאות, הופכת לפעולה של תאוה, של שפלות, ללא שום תוכן - שוכחים את ה', וחושבים רק על המאכל הערב לחיך.

"ענין האכילה הוא אחת מה'פינות' המוזנחות ביותר בעבודת ה'. אם היינו מברכים ברגש הראוי, האוכל היה מעלה אותנו למרומי הקדושה והקרבה לה'. על ידי הברכה וההודיה לה', המאכל מתהפך לאוכל של גן עדן, השולחן נהיה כמזבח והמאכלים כאכילת קדשים. על אכילה כזו נאמר (יחזקאל מ"א) 'זה השלחן אשר לפני ה'!"

נכדו של רבי אביגדור מילר זצ"ל תיאר פעם את האופן בו סבו אכל תפוח: "לפני אמיירת הברכה הוא הסתכל על הפרי במבט של הערכה, כמי שמסתכל על אתרוג מיוחד בהידורו, והכריז (באידיש): 'רבונו של עולם, איזה תפוח נפלא יצרת! איזה תכנון מופלא! האריזה העמידה נגד מים מראה על חכמתך האדירה! היופי של הצורה והצבע שלו - כל כך מושך ומשמח את הלב ... אפילו הוספת ניחוח נעים המעורר את התיאבון. כמה אהבה וחסד ניכרים מכל זה! ולחשוב שאתה בראת תפוח זה במיוחד בשבילי! איזו נדיבות! איזו אהבה!... איך אוכל אפילו להתחיל להודות לך על זה?"

"אחרי הקדמה זו הוציא מפיו את מילות הברכה, כל מילה ברגש של הכרת טובה מוחשית לנוכח בוראה של 'צירה אומנותית מרהיבה זו. ואחרי שטעם קצת מהפרי הוסיף: 'אי, אבא! כפי שאמרת, אכן כן הוא באמת, מתנה נפלאה כל כך טעימה...!"

"צריך לדבר על זה עם הילדים"

בספרים הקדושים מבואר שענין אכילת פירות בט"ו בשבט הוא כדי להכיר בטובו הגדול של הקב"ה שהמציא פירות רבים ומגוונים להנאתנו ולתועלתנו, אף שרובם אינם הכרחיים כלל והיה אפשר להסתדר באופן מעולה בלעדיהם. לכן, כאשר מתחדש השרף באילנות, שהוא התחלת צמיחת הפירות של השנה החדשה, עלינו להודות להש"ת על כך, ועל כל המציאות המופלאה של הפירות שהמציא, והודיה זו פותחת את השערים לשפע של ברכה לפירות ולעולם כולו. הרב מילר זצ"ל היה אומר: "בט"ו בשבט, כאשר שמים את הפירות על השולחן, יש לדבר עם הילדים על כל זה [על החסד הנפלא של ה' שמתגלה על ידם]. אף אם זה לא יכנס ללבם מיד, זה יזרע זרע בלבם, שיגדל ביחד איתם, ובסוף יתפתח לגן מרהיב של הכרה בטוב ה'".

והגה"צ ר' שלמה וולבה זצ"ל כותב: "צריך להראות לילדים את היופי שבעולם, ויתכן שאין אנו עושים זאת מספיק. אין צורך ללכת רחוק כדי להראות את היופי הנהדר שבבריאה. הרי פירות יש לכולנו בהישג יד, ופרחים אפשר למצוא בכל מקום, בין פרחי בר ובין פרחים שיד אנוש טיפחה אותם. היופי של העולם נמצא סביבנו בכל צעד ושעל, צריך רק לפקוח את העיניים של הילדים. כמובן שאם ההורים בעצמם אינם רואים, אם עיניהם אינן פקוחות, לא יוכלו להראות את זה לילדים. אבל יהיה מצער מאוד מבחינה רגשית אם ילד יגדל עם מטען דל של הכרה זו. ההתבוננות בנפלאות הבריאה - פירושה לראות את האמונה, והאמונה צריכה להיות עשירה.

"להתבונן בטעם ובצבעים"

"ר' יחזקאל לוינשטיין זצ"ל סיפר לי פעם, 'מוסיף הרב וולבה, 'שהוא הסביר לבנותיו שהקב"ה משגיח בעולם, והיה נותן להן פרס, כסף כיש כלשהו, כאשר הן היו מצביעות לפניו על דבר שרואים בו את ההשגחה. על ידי כך היה מעודד אותן להתבונן סביבן, ולראות את ההשגחה. הבנתי מדבריו שהוא חינוך את בנותיו בגיל צעיר מאוד לעניין הזה.

"אין צורך לחפש נסים גדולים כדי לראות את הקב"ה - כשמודים ומשבחים מתוך התבוננות במה שמקבלים, אפשר 'לראות' את הבורא, לדוגמה: כשלוקחים פרי כלשהו לאכול ממנו אפשר להתבונן בטעמו, בצבעים שלו, ובקליפה ששומרת עליו. כמו כן ניתן להמשיך ולהעמיק בעובדה שלכל פרי יש סגולות אחרות וויסמינים אחרים. כשניגשים מתוך מחשבות אלו ומברכים 'בורא פרי העץ',

האם דיני הקדימה לברכה הם חובה או רק 'מעלה'? ולאזיה מאפה יש דין קדימה לברכה על פני תבשיל?

ברכת 'מזונות' על אורז ולפניך גם 'פתיתים' - האם נפטרו הפתיתים מברכה? - לקראת ט"ו בשבט: קיצור וסיכום דיני הקדימה בברכות

האם דיני הקדימה לברכה הם חובה או 'מעלה'?

כאשר מונחים לפני אדם שני מאכלים וחפץ לאכול את שניהם, פעמים שעליו להקדים ולברך על אחד מהם.

חכמינו ז"ל הזכירו לענין זה שתי סיבות להקדמה: חשיבות המאכל, כשהוא משבעת המינים, וחשיבות המאכל על האוכל; ונחלקו חכמים בנוגע לסדר הקדימה - אם מאכל משבעת המינים קודם למאכל חביב יותר, או להיפך. והראשונים נחלקו בנוגע לפירושה של מחלוקת זו, ובנוגע לפסק ההלכה; ראה במקורות. וחמורה חובתם של דיני קדימה אלו, עד שמי שאינו מקיימם, נקרא 'עבריין' ו'עובר על דברי תורה', ויתכן שחייב בנידוי ו'מכת מרדות'.

[שו"ע ריא, א, משנ"ב הקדמה-א; ביאורים ומוספים דרשו, 5]

מהו סדר הקדימה לברכה למאכלים שברכתם שווה?

האוכל שני מאכלים שברכתם הראשונה שווה - אם אחד מהם משבעת המינים, כגון תמר ותפוח, צריך להקדים ולברך על הפרי משבעת המינים. ואם שניהם משבעת המינים, כגון זית ותמר, או שלא משבעת המינים, כגון תפוח ואגס - אם רק אחד מהם שלם, צריך להקדימו לשני.

ואם שניהם שלמים, אם שניהם משבעת המינים, ישנו סדר קדימה מיוחד על פי הסדר שבו הוזכרו בתורה. ואם שניהם אינם משבעת המינים, צריך להקדים את החביב עליו יותר.

ונחלקו הראשונים בפירושה של 'חביבות' זו: יש אומרים שאם בדרך כלל אחד מהם חביב עליו יותר, יש להקדימו, ואף אם בשעת אכילה זו המאכל האחר חביב עליו יותר ממנו. ויש אומרים שאם חפץ כעת באחד המאכלים, הוא קודם לברכה, ואף אם בדרך כלל המאכל האחר חביב עליו יותר.

ולהלכה - החביב בדרך כלל, הוא הקודם לברכה, אך אם המאכל האחר חביב עליו יותר בשעת אכילה זו, יטעם תחילה מזה שחביב בדרך כלל, יאכל את זה שחביב בשעה זו, וישוב לאכול את החביב בדרך כלל.

[שו"ע ריא, א-ב, משנ"ב ב, ג, ד, ה, ו, י, יג, ושעה"צ ג, ד וז']

האוכל תפוח ואגס - האם צריך לברך דווקא על התפוח?

האוכל שני מאכלים שברכתם שווה, ושניהם שלמים או בלתי שלמים, ואינם משבעת המינים, ושווים בחביבותם, אך אחד מהם מזין את הגוף, כגון תבשיל של מיני דגן, והאחר אינו מזין את הגוף, כגון מיני מתיקה - יתכן שצריך להקדים ולברך על המאכל המזין.

ונחלקו הפוסקים אם למאכל הנאכל לצורך בריאות יש חשיבות על פני מאכל אחר. ופירות ארץ ישראל אינם קודמים לפירות חוץ לארץ. ופירות שהוזכרו בדברי חז"ל כמשל לעם ישראל, כגון תפוחים ואגוזים - יש שכתב שיש להם חשיבות כפרי החביב לאדם, אשר הוא קודם לברכה; ויש חולקים.

[ביאורים ומוספים דרשו ריא, 3 וז']

אתה אוכל 'שְׁלֹחַ' ושקדים - על איזה מהם תברך ראשון?

האוכל פרי עץ ופרי אדמה, אשר ברכתם הראשונה אינה שווה - אם אחד מהם חביב עליו יותר הן בדרך כלל והן בשעת אכילה זו, יש להקדימו לברכה אף אם האחר הוא משבעת המינים.

ואם הם שווים בחביבותם: אם אחד מהם משבעת המינים, הוא קודם; ואם שניהם אינם משבעת המינים - ולענין זה, 'שווים בחביבותם' היינו אף אם אחד מהם חביב בדרך כלל והאחר חביב בשעת אכילה זו - יש להקדים את פרי העץ, משום חשיבות ברכת 'העץ' לעומת ברכת 'האדמה'.

ושתי ברכות אלו קודמות לברכת 'שהכל', ואף אם המאכל שברכתו 'שהכל' חביב יותר, וגם אם מקורו בשבעת המינים.

[שו"ע ריא, א, יג, משנ"ב ט, יד, יח וילה, שעה"צ ט, יא וטז, וביה"ל ד"ה

ויש; וראה עוד בשעה"צ יא]

השיטות השונות בדיני קדימה לברכה

שני מאכלים שאחד מהם משבעת המינים והאחר חביב עליו יותר, אם ברכתם הראשונה שווה, יש להקדים לברכה את זה שמשבעת המינים; ואם מדובר בפרי העץ ופרי האדמה, אשר ברכתם הראשונה אינה שווה, יש להקדים לברכה את החביב. וזוהי דעת רבים מהראשונים והאחרונים, וכן פסק המשנה ברורה להלכה. אולם, לדעת הרמב"ם וראשונים רבים נוספים יש להקדים תמיד את המאכל החביב. ולאידך גיסא, לדעת ראשונים רבים אחרים, יש להקדים תמיד את המאכל משבעת המינים. ויש שסוברים שבפרי העץ ופרי האדמה אין חובה להקדים את אחד מהם, ויברך על איזה מהם שירצה. ודברי כולם מצטרפים כ'סניף' להכרעת הדין במקרים שונים.

[שו"ע ריא, א-ב, משנ"ב ט, וביה"ל ד"ה ויש; וראה משנ"ב לג]

כיצד מלמדת התורה במילה אחת על סדר חשיבותם של שבעת המינים?

לשני מאכלים משבעת המינים, ישנו סדר קדימה מיוחד, על פי סדר הזכרתם בתורה: "אֶרֶץ חֹטֶה וְשֹׁעֵרָה וְגִפְן וְתֵאֵנָה וְרִמּוֹן אֶרֶץ זֵית שֶׁמֶן וְדִבְשָׁה".

ואין לומר שכולם שווים בחשיבותם, והוזכרו בזה אחר זה רק משום שאי אפשר להזכירם כאחת, כיון שהתורה הפסיקה ביניהם במילה 'ארץ' - המשנה את סדר החשיבות, כדלהלן - ומשמע שרצונה להשמיענו את סדר חשיבותם. וביארו חכמינו ז"ל כי סדר הזכרתם נחלק לשנים: "אֶרֶץ חֹטֶה וְשֹׁעֵרָה וְגִפְן וְתֵאֵנָה וְרִמּוֹן, אֶרֶץ זֵית שֶׁמֶן וְדִבְשָׁה"; וכל הסמוך ל'ארץ' הראשונה, חשוב יותר מהסמוך ל'ארץ' השניה, אך הסמוך ל'ארץ' השניה, חשוב יותר מהרחוק מה'ארץ' הראשונה. ולפיכך, סדר חשיבותם הוא: חֹטֶה, זֵית (= זֵית שֶׁמֶן, בלשון התורה), שְׁעוּרָה, תֵּמַר (= דִּבְשָׁה, בלשון התורה), גִּפֶן, תֵּאֵנָה וְרִמּוֹן. ודין קדימה זה, הוא גם במקרה שהמוזכר מאוחר יותר - חביב עליו יותר.

[שו"ע ריא, ד, ומשנ"ב יט, כ, כא, כב וכה; וראה ביה"ל ד"ה קודם; ביאורים ומוספים דרשו, 14]

מיץ ענבים ותמרים - איזה מהם קודם לברכה?

גרגירי חֹטֶה ושְׁעוּרָה שברכתם 'האדמה' - יש אומרים שהם קודמים לפרי משבעת המינים שברכתו 'העץ', משום שהם קודמים בסדר הזכרתם בפסוק, אך אם הפרי חביב עליו יותר, הוא קודם; ויש אומרים שאינם קודמים לפרי משבעת המינים אלא כשהם חביבים עליו יותר מהפרי.

כמו כן, דין קדימת הזית לשְׁעוּרָה הנ"ל - הוא כשברכת השְׁעוּרָה 'האדמה', אך כשברכתה 'מזונות' - היא קודמת, משום חשיבות ברכת 'מזונות', הקודמת לחשיבות סדר ההזכרה בתורה.

וכן ברכת 'הגפן' קודמת לברכות 'העץ' ו'האדמה', ואף לזית ולתמר הקודמים לה בסדר הזכרתם בתורה.

[שו"ע ריא, ה, משנ"ב כג, כה וכו, ושעה"צ טז;

ביאורים ומוספים דרשו, 15 ויז; וראה ביה"ל ד"ה קודם]

האם מותר לאכול ולשתות לפני סעודת פת?

פת שברכתה 'המוציא' קודמת לכל המאכלים. וברוב המקרים חובה להקדימה מסיבה נוספת - שכאשר מתעתד לאכול סעודת פת, אסור לברך על מאכלים נוספים שמתעתד לאכול, כדי שלא לגרום 'ברכה שאינה צריכה'; ועליו לאוכלם בסעודה, שאז הם נפטרים בברכות הסעודה.

ועם זאת, אם ישנה סיבה לאכילת מאכל מסוים לפני הסעודה - מותר להקדימו ולברך עליו לפני הסעודה. וכן מותר לשתות מעט משקה לפני הסעודה, כדי לפטור את המשקאות שבסעודה מברכה ראשונה לכל הדעות, (ראה שו"ע קעד, ז).

[שו"ע ריא, ה, ומשנ"ב ל; ביאורים ומוספים דרשו, 23-24]

האם סדר מסוים הנהוג בסעודה דוחה את דיני הקדימה?

כל דיני הקדימה לברכה, אינם אמורים באופן שחפץ לאכול באותה שעה רק מאכל אחד, ומונח לפניו מאכל אחר חשוב יותר או חביב יותר.

וגם כשחפץ לאכול שני מאכלים, אך רק אחד מהם מונח לפניו, אינו צריך להמתין עד שיביאו לפניו את השני, אף כשעל פי סדר דיני הקדימה הוא קודם לראשון. וכמו כן, אם חפץ לאכול שני מאכלים, אשר מנהג המקום, או מנהגו שלו, לאוכלם בסדר מסוים - רשאי לאוכלם כפי הסדר הנהוג, גם כשעל פי סדר דיני הקדימה יש להקדים את השני.

[שו"ע ריא, ה, משנ"ב לא, ושעה"צ כ; ביאורים ומוספים דרשו, 25]

בְּרַכַּת 'מְזוֹנוֹת' עַל אוֹרֵז וּלְפָנֶיךָ גַּם 'פְּתִיתִים' - הָאֵם נִפְטָרוּ הַפְּתִיתִים מִבְּרַכָּה?
האוכל מספר מאכלים שברכתם שווה, לכתחילה יכוון לפטור את כולם בברכתו, ובדיעבד נפטר כל מאכל המונח לפניו. וכן אם הביאו לפניו מאכל אחר (- ראה משנ"ב ר, כא!) בעוד שלא סיים את אכילת הראשון, הריהו נפטר בברכתו. ברם, אם בהתאם לכל השיטות בדיני הקדימה המאכל האחר חשוב יותר מהראשון - וכגון שברך על אורז, והביאו לפניו 'פתיתים', וחביבותם שווה - אין המאכל האחר נפטר בברכת הראשון אלא אם התכוון במפורש לפטור. [ואם המאכל החשוב מונח לפניו ובדעתו לאוכלו, לכאורה נחשב שהתכוון במפורש לפטור]. ואם המאכל האחר חשוב יותר מהראשון רק לפי אחת השיטות בדיני הקדימה - וכגון שאחד מהם מין שבעה והשני חביב יותר - יש לחשוש לשיטה האחרת, אשר על פיה המאכל האחר אינו חשוב יותר וממילא נפטר בברכת הראשון, ואין לברך שנית על המאכל האחר.

[שו"ע ריא, ה, ומשנ"ב לב ו-לג; וראה ביאורים ומוספים דרשו, 26]

לְאִיזָה מֵאִפָּה יֵשׁ דִּין קְדִימָה לְבִרְכָּה עַל פְּנֵי תַבְשִׁיל?
כפי שלמדנו, מאפה או תבשיל מחיטה ושעורה קודמים לברכה לכל דבר. דין זה אמור גם בכוסמין, שבולת שועל ושיפון, הנחשבים כעין חיטה ושעורה; אולם החיטה והשעורה קודמות להם, כיון שהן מפורשות בתורה. וכוסמין, שהוא ממשפחת החיטה, קודם לשבולת שועל ושיפון, שהם ממשפחת השעורה. ומאפה קודם לתבשיל, כיון שניתן 'לקבוע עליו' סעודה ולברך ברכת המזון (ראה שו"ע קסח, ו). והאורז, שברכתו 'מזונות', אך לא ניתן לעשות ממנו פת

שברכתה 'המוציא', קודם לברכת 'העץ' והאדמה, ונחלקו הפוסקים אם הוא קודם גם לפירות משבעת המינים, או ליין. וחמשת מיני דגן קודמים לאורז, כיון שהם משבעת המינים.
[שו"ע ריא, ו, ומשנ"ב לד-לה; ביאורים ומוספים דרשו, 18, 26 ו-30]

סיכום דרגות הקדימה לברכה

סיכום דרגות הקדימה לברכה בקצרה: א. פת לפי סדר זה - חיטה, שעורה, כוסמין, ושבולת שועל ושיפון (שני האחרונים שווים בחשיבותם). ב. מאפה 'מזונות', לפי הסדר הנ"ל. ג. תבשיל 'מזונות', לפי הסדר הנ"ל. וראה לעיל לענין אורז. ד. 'הגפן'. ה. 'העץ' משבעת המינים, לפי סדר הזכרתם בתורה. ו. 'האדמה' משבעת המינים; ויש אומרים שאם 'העץ' ו'האדמה' משבעת המינים שווים בחביבותם, יש לנהוג לפי סדר ההזכרה בתורה. ז. 'העץ'. ח. 'האדמה'. ט. 'שהכל'. ובשני מאכלים השווים בברכתם ובחשיבותם, יש להקדים אחד מהם לפי סדר דרגות אלו: א. שָׁלֶם. ב. חביב. ובכל פירות העץ והאדמה (דרגות ה-ח לעיל) יש להקדים את החביב; וספק אם השָׁלֶם קודם לחביב.
[משנ"ב ריא, לה ושעה"צ ה; ביאורים ומוספים דרשו, 13, 31 ו-32]

האם מאכל קודם למשקה לענין ברכה?

מאכל ומשקה שברכתם שווה - יש אומרים שניתן להקדים לברכה איזה מהם שירצה; ויש אומרים שצריך להקדים את המאכל לברכה, אך אף לדעתם, אם המשקה חביב עליו יותר מהמאכל, יש להקדים את המשקה. וברכת מאכל ומשקה, קודמת לברכת הריח, כיון שבאכילה ושתיה נכנס דבר ממשי לגוף, מה שאין כן בריח. אולם, האוכל פרי שיש לו ריח טוב, אשר מברכים עליו "הנותן ריח טוב בפירות" - יברך תחילה על הריח ויריח, ולאחר מכן יברך על האכילה, כיון שהריח מורגש מיד כשמחזיק את המאכל בידו, בטרם בא אל פיו. ויש שכתב שרשאי לברך על האכילה תחילה, ולא יכוון להנות מהריח עד שיטעם מהמאכל, ולאחר שיטעם יברך על הריח ויריח.
[משנ"ב ריא, לה; ביאורים ומוספים דרשו, 33 ו-34]

קליב בקסטה, מומחה אמריקני לפוליאגרף, נחשף באקראי לפני כ-50 שנה לכך שלצמחים יש פעילויות רגשיות ברמה גבוהה בדומה לבני אדם. בעקבות זאת הוא ניהל סדרת מחקרים שהדהימו את העולם...

לרגל ט"ו בשבט - הצצה נפלאה לחכמה האלקית שבעולם הצומח

בנימין כהן

עולם המדע מתקדם בצעדי צב, ואט אט הוא מאשש ומשלים פערים כלפי נתונים שנמסרו בתורה שבעל פה במסורת היהדות במשך אלפי שנים, ומגלה את מה שידוע לחכמי ישראל על הבריאה כולה ועל עולם הצומח בפרט.

יום חמישה עשר בשבט, המציין את יום ראש השנה לאילנות, מהווה עבורנו הזדמנות נפלאה להציץ לתוך נבכי האילנות, לקלף את שכבת הגזעים והשורשים ולגלות את החכמה הא-להית שטבעה בעולם הצומח תחושות ורגשות כה עדינים. כמי שאמונים על אמיתותה של תורה, לא הרמנו גבה כשמצאנו במרחבי ים התלמוד והאגדה מידע שאותו חשפו חז"ל על עולמו המופלא של הבורא בכל תחומי החיים, מתורת האסטרונומיה ועד לבוטניקה וזואולוגיה, שבהם גילו חז"ל ידע ובקיות מופלאה עד לדיק מרבי, על אף שלחכמי אומות העולם הדברים נראו כתמוהים ובלתי מדויקים.

כך שנו רבותינו ב'פרקי דרבי אליעזר': "בשעה שכורתים את עץ האילן קולו הולך מסוף העולם ועד סופו ואין קולו נשמע". הספקנים כמובן נטו להכחיש ולזלזל בעובדה זו. וכי מניין להם לדעת שהאילנות משמיעים קול? ובכלל, האם לעולם הצומח ישנם רגשות שאותם הם מביעים בזעקות או במאור פנים? פרופ' דניאל חיימוביץ, מנהל מכון מן למדעי הצמח באוניברסיטת תל אביב ואחד החוקרים המצוטטים והמוערכים בתחום, מגלה כי "בעשורים האחרונים הרבה חוקרים, גם כאלה שהגיעו לתגליות מעניינות, העדיפו לא לפרסם דברים שקשורים לנקודות הדמיון בין צמחים וחיות, ולו רק מהפחד שייתפסו כשרלטנים". אך העובדה המתגלית לנגד עינינו מוכיחה ברורות, שהחכמה הא-להית המתפשטת במהלך האלף השישי מגישה לעולם המדע כלים מדעיים שבעזרתם מגלים החוקרים את המידע המדויק שהיה ידוע לחכמי ישראל גם ללא כלי המחקר והמכשור האלקטרוני המתקדם שנמצא בידם. ניתן לומר בבירור, כי המחקרים שעליהם הם עמלים בהשקעה אדירה של משאבים אנושיים וכלכליים, עדיין לא הגיעו לאפס קצהו של הידע המדויק שאותו חשפו חז"ל בתוה"ק.

מכאוביו של הגזר

בחקר החיים המסתוריים של הצמחים: עסקו, ועדיין עוסקים, טובי המומחים בתחום. אלו זוכים להכרה ממלכתית. ה'פראבדה' יצא לפני כשלושה עשורים בכותרת ענק: "צמחים מדברים. כן, הם צועקים". רשות הדיבור נתונה לירחון המדעי הבריטי רב היוקרה נייצ'ר, שציטט תיאור מרתק על תגלית חשובה שסימלה את האות לחשיפתו וגילויו של עולם מופלא - עולם הצומח, שהתגלה כעולם חש ומרגיש.

"במעבדה ליד עמק מאיידה, מוטל לו גזר ביש מזל, אך חי עדיין. הוא קשור ברצועות לשולחנו של 'מנתח'. בבשרו של הגזר (אין כאן טעות, מדובר אכן בגזר) נעוצים שני צינורות זכוכית מלאים בחומר לבן שבתוכם עוברים חוטי חשמל. הצינורות דומים לשתי רגלים שכפותיהן קבורות בבשרו של הגזר. כאשר 'צובטים' את הירך בעזרת זוג מלקחיים מברזל, מיד נרתע הגזר מרוב כאב. "הוא 'צווח' מרוב ייסורים. 'קולו' מבטא זעזוע אין קץ. הוא מחובר למערכת חשמלית בצורה כזו, שהשדר החשמלי של כאבו דוחף זרוע של מנוף עדין מאוד. המנוף מפעיל ראי זעיר, והראי מטיל אלומת אור על הקיר בקצה האחר של החדר, וכך כל אימת שהגזר 'נאנק' מייסורים, הרטט שעובר בו גורם להבזק של אור. כך יש בכוחו של המדע לחשוף את רגשותיו של ירק כה אטום כמו הגזר". לא רק גזר. גם לפת, צנונית וכרוב מביעים רגשות, חשים ונושמים. על קביעה זו חתום צ'אנדרה בוסה, מדען בעל שם עולמי שחקר את התגובות הפיזיקליות של הצומח. לתגלית מדהימה זו הוא נחשף ביום בהיר, כאשר רעיון מטורף נזרק לו במוח. בוסה חיבר את מכשירי המדידה הרגישים שלו אל העלים של צמח כלשהו, והתוצאה הייתה מדהימה.

כלא מאמין ניסה בוסה שוב ושוב לחזור על הניסוי. התברר לו לתדהמתו הרבה שהצמח מגיב על 'מהלומות' שונות ממש כפי שבעלי חיים מגיבים. זה היה בעצם רק קטע קטן שהשתבץ במחקר עולמי מרתק, שחשף מעט על סודות הבריאה של הצמחים, וכפי שכינו זאת אנשי מדע אשר חקרו את הנושא. הרעיון

המהפכני הזה התקבל על ידי המדע השמרני בבז ובאי אמון מוחלט, אבל ככל שהתרבו ההוכחות לא היה מי שיכול לסתור את הממצאים. בספר חדש על עולמו המסתורי של הצומח שיצא לאור בבריטניה, נפרשת בפנינו היריעה כולה שחושפת טפח מהעולם הזה.

מחקריו של בוסה היו מדעיים לכל דבר, אבל קהיליית המדענים הבריטית התקשתה לקלוט את הרעיון המהפכני. התפנית חלה כאשר פרופ' סידי הווארד וינס, פיסיולוג ובוטנאי של צמחים נודע מאוקספורד, ומי שהיה בעבר מורהו של בוסה, ביקש לחזות במו עיניו בניסויים של בוסה.

הוא הביא עמו את הווארס בראון, מומחה נוסף לסגולות המיוחדות של הצמחים, ומומחה נוסף, שבא במקומו של האקסלי כמנהל המוזיאון לתולדות הטבע בסאות קנסינגטון, לונדון. "האקסלי היה מקריב כמה שנים מחייו לו רק היה יכול לראות את הניסוי הזה", קרא הווארס בראון את הצמח מגיב על הגירוי. בו במקום הזמין את בוסה לחזור על כל ניסוייו לפני החברה.

הפרופסורים המכובדים לא האמינו למראה עיניהם כשצפו דרך מערכת הגדלה מיוחדת כיצד עלה של כרוב מתפתל בעוויות עזות בשעה שמרתיחים אותו למוות. הם חזו כיצד צנון 'מתעייף' ממש כמו שריד, וכועס כאילו הייתה לו מערכת עצבים. ואם לא די בזאת, הרי שברגע 'המוות' חולף בו זעזוע שמזכיר פרפורי גסיסה של בעל חיים.

בוסה זכה להכרה ממלכתית. הוא קיבל תואר אבירות כאות הערכה על מחקרו. (על כך ועוד בהרחבה בספר 'המהפך' מאת הרב זמיר כהן שליט"א עמ' 112). מיותר לציין ששלל התארים וההכרות הבינלאומיות מיותר לחלוטין עבורו. אילו היו אותם חוקרים נכנסים לשערי בית המדרש ושואלים כל דרך על מחקריהם ותגליותיהם, הם היו זוכים לאמון מוחלט מחד ולהינף יד מבטל. חכמי ישראל שאת תורתם אנו לומדים ומימיהם אנו שותים, ידעו להבין את שפת הצמחים (משמע, הצמחים יש להם שפת דיבור), כמו שידעו להבין שפת שונות של ברואים אחרים. כל צורב ויודע ספר יודע לצטט את מאמר חז"ל על רבן יוחנן בן זכאי ש"לא הניח מקרא ומשנה וגמרא, הלכות ואגדות, דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים וגזרות שוות, תקופות (=אסטרונומיה), וגמטריאות, שיחת מלאכי השרת, שיחת שדים ושיחת דקלים" (סוכה כח).

צמחים יכולים לחשוב

קליב בקסטר היה מומחה אמריקני לפוליאגרף (גלאי שקר). ב-1966, כשהשתמש בגלאי שקר הוא גילה במקרה שלצמחים יש פעילויות רגשיות ברמה גבוהה בדומה לאלו של בני אדם. בעקבות זאת הוא ניהל סדרת מחקרים שהדהימו את העולם.

יום אחד חיבר בקסטר פוליאגרף לעלים של 'דרסנדה', הידוע גם בשמו הפשוט 'עץ הדרקון'. הוא רצה לראות כמה זמן ייקח לעלים להגיב לאחר שהשקה את שורשי העץ. לפי התיאוריה, צמח יגביר את המוליכות שלו ויפחית את התנגדותו לאחר שסיפוג מים, והעקומות הנרשמות על הנייר המילימטרי אמורות להתפתל כלפי מעלה. אבל במציאות, העקומה שצוירה התפתלה כלפי מטה. כשמחברים גלאי שקר לגופו של אדם, העט ירשום עקומות שונות על פי השינויים במצב הרוח של האדם. תגובתו של עץ הדרקון הייתה בדיוק כמו גלי תנודות מצב הרוח של האדם. נראה שהעץ היה מאושר כששתה מים.

בקסטר ביקש לבחון אם לאותו צמח יהיו תגובות אחרות כלשהן. הניסיון הוכיח לבקסטר, שאיום על חייו של אדם היא דרך טובה לעורר אצלו תגובה חזקה. בקסטר טבל את העלים של הצמח בתוך כוס קפה חם, ומשלא נרשמה כל תגובה הוא חשב על משהו מבהיל יותר - לשרוף את העלים שהיו מחוברים לפוליאגרף. התוצאה הדהימה אותו: עם אותה מחשבה, עוד בטרם שהגפרור הונח בין אצבעותיו, כבר הופיעה במהירות עקומה הנוטה למעלה על הדף. כשחזר עם גפרור הוא ראה ששיא אחר הופיע על העקומה. למעשה, ברגע שהצמח ראה שבקסטר החליט להתחיל בשריפה, הוא נבהל שוב. אם היה מראה היסוס או חוסר רצון לשרוף את הצמח, התגובות שנרשמו על ידי הפוליאגרף לא היו כה חדות. לעומת זאת, כאשר הוא רק העמיד פנים שהוא מתכוון לשרוף את העלים,

לצמח לא היו כמעט תגובות. הצמח הצליח אפילו להבחין בין כוונות אמיתיות לבין מזויפות. בקסטר כמעט יצא בריצה לרחוב כדי לצעוק: "צמחים יכולים לחשוב! צמחים יכולים לחשוב!"... עם הגילוי המדהים הזה חייו השתנו לעולם.

לכל עשב - ניגון

"כשהוא שוחק אומר הדק היטב היטב הדק, מפני שהקול יפה לבשרים" (כריתות ו). הקול אומר אפוא את הכל...

ניסיון מכיוון שונה נערך בחברת IBM שבקליפורניה. מרסל פוגל, כימאי ששימש כמנחה סמינר ליצירתיות בחברת המחשבים, קיבל לידיו את כתב העת 'ארגוס' שסיקר בהרחבה את ממצאי מחקריו של בקסטר. אחד מתלמידיו שהגיש לידיו את כתב העת, הקריא לו את הכותרת ששאלה 'האם לצמחים יש רגשות'. תגובתו הביעה זלזול בסנסציה שאינה ראויה להתייחסות.

ולמרות זאת, כעבור מספר ימים כשסקרנותו גברה עליו, הוא עיין בכתב העת ומאז שינה את השקפתו, ובאחת מהרצאותיו הקרובות הוא אף הקריא קטעים מתוך המחקר בפני תלמידיו. תגובות הבוז, כמו הבעת הסקרנות שצפו במהלך ההרצאה, הביאה את אחד מתלמידיו לערוך ניסוי ולבחון האם אכן לצמחים יש רגשות.

באחד הניסויים שתועדו קטף התלמיד שני עלים משיח מסוים, והניח אחד מהם על השולחן ואת השני סמוך למיטתו. לאחד הקדיש תשומת לב מרובה, מהשני התעלם. "בכל בוקר כשאני מתעורר", סיפר, "אני מסתכל בעלה שליד מיטתי ורוצה שהוא ימשיך לחיות. אני מקדיש תשומת לב לעלה השני". כעבור חודש הזמין פוגל את עמיתיו להתבונן בתוצאות המחקר.

אלו בקושי האמינו לו. העלה שממנו התעלם היה כמוש ונבול לגמרי, השני, זה שהניח ליד מיטתו, היה ירוק ורענן כולו.

ניסוי זה, כמו גם מחקרים אחרים, הגיעו לאוזניו של חוקר סיני. השמועות שסיפרו כי הצמחים שזוכים לטיפול מוזיקאלי מלבליים ופורחים בצורה בריאה יותר, יצרו עבורו אתגר, מכיוון שלדיו היו אלה שמועות חסרות בסיס. החוקר הסיני פיתח מערכת בדיקה מדעית. הוא לקח הרבה צמחים שופעי בריאות, כולם באותו גיל, וחשף אותם - מין אחד בכל פעם - ברדיוס קבוע סביב מקור שהשמיע צלילים של שלושה כלי נגינה.

התוצאות היו מעל למשוער. הצמחים פרחו והפיקו זרעים הרבה מעל הממוצע. לאחר שסידרת ניסויים מדעיים חיזקה את הקביעה הזאת, החליטו חקלאים אחדים ליישם את השיטה כדי להגביר את היבולים. הם הקליטו נעימות של מוזיקה והשמיעו אותן ברמקולים שעה ביום לשישה זנים של אורז שגדלו בשדות. היבולים שנקצרו היו גדולים ב-25 עד 60 אחוזים מהממוצע.

עצי היער מרננים. אילנות שבשדה אומרים פרק שירה לבוראם. לא מן הנמנע מלקבוע שפרקי השירה שעליהם דיברו חז"ל נאמרים על ידי האילנות והצמחים כ'שירה' של ממש. מוזיקה של ממש. הצמחים יודעים לא רק לשמוע שירה ולהתפעל ממנה, אלא אף לזמר שירה ולהשפיע ממנה.

ידועים המה דבריו המאירים של מוהר"ן מברסלב זי"ע: "דע כי כל רועה ורועה יש לו ניגון מיוחד לפי העשבים ולפי המקום שהוא רועה שם, כי כל בהמה ובהמה יש לה עשב מיוחד שהיא צריכה לאוכלו, ולפי העשבים והמקום שרועה

שם, כן יש לו ניגון, כי כל עשב ועשב יש לו שירה שאומר, שזה בחינת פרק שירה, ומשירת העשבים נעשה ניגון של הרועה".

המרחק אינו משפיע

התחושות הצמחיות היו ידועות עוד מזמן המקרא, ומסתבר שהאנושות ידעה כיצד להפיק תועלת מהעולם המופלא הזה. על המסופר בספר איוב "וישמעו שלשת רעי איוב את כל הרעה הזאת הבאה עליו, ויבאו איש ממקומו, אליפז התימני ובלדד השוחי וצופר הנעמתי, ויועדו יחדו לבוא לנוד לו ולנחמו" - שואלת הגמרא במסכת בבא בתרא (דף טז) "מאי ויועדו יחדו", ועל כך משיב רב יהודה בשם רב: "מלמד שנכנסו כולן בשער אחד". חז"ל מבהירים, שבין כל אחד ואחד מבני החבורה הזו היה מרחק של מאות פרסאות, ואם כך, עולה בגמרא השאלה: "מנא הוּו ידעי?", והתשובה המפתיעה על כך היא: "איכא דאמרי, אילני הווה להו, וכיון דכמשי הוּו ידעי".

על טיבן של האילנות הללו עומד רבנו גרשום ומבאר: "ג' אילנות היו נטועין בפרדס, שכל אחד היה קורא לכל אחד על שם חברו, ואם היה מייבש אחד מן האילנות שבו, היו יודעין שאין שריו בטובה אותו שנקרא האילן על שמו". המרחק הפיזי לא האפיל על התחושה. האילן היטיב לדעת שהחבר שנמצא במקום כה רחוק שריו כעת במצוקה. האילנות ידעו את המתרחש. בעליהם ידעו לא פחות לזהות את התחושות והמסרים שהאילנות שידרו להם.

רבי אהרן מענדל בהר"ן הכהן, שכיחן כרב קהילת האשכנזים בקהיר, מציין בספרו 'הנשמה והקדיש' (עמ 32) עובדה נוספת, בה ניתן להיווכח בקלות גם ללא חדר ניסויים וכלי מעבדה:

"וכן תמצא בהצמחים פלא אחר קטן מזה, והוא מה שהיין שבחביות העומד במרתף ישתנה לתוסס מעט, בכל עת תקופת השנה לזמן חניית הגפנים. ומי מודיע להיין שבמרתף את כל זאת, שהימים ימי בכורי ענבים? אלא שהכוח המושך שבהם רוחני הוא, ומקושר הוא להכוח ההיולי, והוא מקושר ומדובק לכוחו של מעלה. ולא יפלא מה' דבר, שהכוח ההיולי הזה הוא הכוח הראשון שנאצל מאת הבורא ברוך הוא מתחילת בריאת העולם, והוא עודנו עומד ומשמש לפניו ית"ש, והוא עובד עד היום הזה" וכו'.

כיום, לנוכח ה'תגליות' המדעיות, מתאר פרופ' דניאל חיימוביץ עד כמה חוש הראייה הצמחי 'מפותח'.

"צמחים רואים כשאנחנו מתקרבים אליהם, ויודעים כשאנחנו עומדים מעליהם. הם אפילו יודעים אם החולצה שלנו כחולה או אדומה. העציץ במרפסת שלך יודע אם צבעת את הבית או אם הזזת אותו. הוא יודע אם יש בבית אור עמום, לדוגמה: נר בחדר חשוך, ויודע אם עכשיו אמצע היום או בין הערביים; מהיכן מגיע האור שנופל עליו וכמה זמן הוא מאיר. ולא רק שהוא רואה את כל הדברים האלה, הוא גם מסוגל לעבד את המידע ולפעול לפיו באופן הכי יעיל שאפשר. "הצמחים", מסביר חיימוביץ, "הם לא רק יצור חי ונושם אלא גם חכם ומסתגל, קשוב לסביבתו ומגיב אליה בזמן אמת. רק לאט".

זהו. פשוט לאט. התגליות עוד יגיעו רחוק ככל ששפע החכמה הא-להית יתגבר ויתפשט בעולם, להכיר ולהודיע את מציאותו יתברך.

(המבשר תורני בשלח תשע"ה)

הנה נוטל הצדיק פרי חדש לברך עליו שהחיינו. העיניים מרוכזות, הלבבות דופקים בקצב, הפנים נסוכות שמחה, ופתאום... נפץ אדיר זעזע את האוויר!

אבנים באמצע ה'שיש' | לא הכל זה 'שהכל' | ואיך ידע מר שוסטר להגיע בדיוק ברגע הנכון? - שלושה סיפורים מיוחדים לט"ו בשבט

שמעון טיקוצקי

הרה"ג ר' אברהם שמואל יהודה גשטטר, מחשובי תלמידיו ומקורביו של הגה"ק בעל 'יוחי יוסף' מפאפא ז"ע, מציין בזיכרונותיו מעשה נפלא שאירע עמו בט"ו בשבט, עת התלווה אל רבו בנסיעתו לעיר הנופש מיאמי לצרכי מנוחה. אותו היום לא חש רבנו בטוב וחולשה שרתה עליו. כשעה ומחצה לפני תפילת מנחה קם ממנוחתו וביקש ללמוד עמי, אלא שאז הגיע אליו אחד מגדולי תורמי הישיבה, מר שוסטר. רבנו נאלץ לשוחח עמו ולהקדיש עבורו כמחצית השעה. לאחר שהלך העשיר לדרוכו ביקש שוב רבנו ללמוד עד לתפילת מנחה. הזכרתי לו כי היום הוא חמישה עשר בשבט וטרם אכלנו סעודה עם פירות כנהוג ביום זה. הצטער רבנו צער רב כי מפאת מכאוביו נשכח הדבר מלבו, וזירז אותי להביא את הפירות כדי שיוכל לטעום מהם עוד לפני המנחה.

נכנסתי אל אכסנייתו של הרבי ושאלתי את הרבנית ע"ה היכן מונחים הפירות. אמרה לי הרבנית כי בבית אין כל פירות. לשמע הדברים עגמה עלי רוחי. הזמן הקצר הולך ואוזל. עד שאצליח למצוא מכונית שתקח אותי אל החנות כבר יעבור זמן מנחה. ניגשתי לרבנו ושחתי לו את המצב. הרבי נענה מיד: אוי, א שאד! חבל מאד! הלא מר שוסטר היה כאן זה עתה, יכול היית לנסוע עמו לחנות. והנה לא עוברים כמה רגעים וצפירת מכונית נשמעה מן הרחוב. יצאתי החוצה, לתדהמתי הרבה רואה אני את מר שוסטר בכבודו ובעצמו קורא לי מתוך המכונית. "לאחר שנסעתי מכאן חשבתי לעצמי, איך ייתכן שהיית אצל הרבי ולא הצעתי את עזרתך", אומר מר שוסטר כמשיח לפי תומו. ואני אינני מאמין למשמע אוזניי... כמובן מיד דהרנו אל החנות ועוד הספקנו לחזור לפני מנחה ולהביא לרבנו לטעום מהפירות.

כשסיפרתי לרבנו על ההשתלשלות הפלאית, נענה קצרות: "איך האב איהם ממשיך געווען מיט די מחשבה" - המשכתי אותו עם המחשבה.

געגעיעס מעומק הגלות

תיאור מלא הוד ממעמד עריכת שולחן ט"ו בשבט אצל הרה"ק רבי יצחק אייזיק מספינקא ז"ע בעל חקל יצחק, שהעלה על הכתב הסופר הנכבד רבי אהרן סורסקי שיחי' כפי ששמע מפי עד ראייה הרה"ח ר' יצחק נחשוני ז"ל: אזכור חגיגת ט"ו בשבט בבית הצדיק מספינקא זצ"ל. שולחנות ערוכים בפירות, מגדנות ויינות משרים על המסובים מצב רוח חגיגי. מפי הצדיק היושב בפנים משולהבות זרועי זוהר שמימי נובעים פתגמים, ברקי רעיונות וסיפורים המכניסים אותך לעולמות אחרים. אדם יושב כאן ורואה חלום באספמיה. הגופים כאילו נעוצים בשווקי התגרנים של סעליש, ונשמות מרפרפות בירושלים של מעלה. הצדיק מסביר את עניין המרגלים בפרד"ס ומושך את כולנו אגב אורחא להר המוריה, עומד ארוכות במקום המקדש וקבר רחל, טובל בחמי טבריה ושופך שיח במירון... וחנוונים ומוכרי גרוטאות כאילו שכחו חורי חנויותיהם ונמשכו בעל כרחם לעולמות של קסם ויופי שבחיק המכורה שלנו, ארצנו הקדושה... הנה נוטל הצדיק פרי חדש לברך עליו שהחיינו. העיניים מרוכזות, הלבבות דופקים בקצב, הפנים נסוכות שמחה, ופתאום... נפץ אדיר זעזע את האוויר!

בטרם התחלנו להבין מה קרה ולרדת ממרומי ההר למציאות העגומה, כיסו רסיסי שמשות מנופצות את כובעי הקטיפה ובגדי החג, ושתי אבנים גדולות וכבדות נחו וירדו על השולחן, בדיוק מול הרבי. כשחדרה ההכרה ללבבות ונתבהר לעין כל מה קרה, נעשו הפנים חיוורות כסיד והעיניים הסתכלו בהבעה של פחד כמתעוררות מחלום מקסים לחיי זוועה.

בעצם לא קרה דבר יוצא מהכלל. אדוני הארץ לא רצו להודות במלכותו שהקימו להם היהודים בתוך הרשות שלהם, והשקצים רצו רק להזכיר שעל עקרבים הם יושבים. ורק נס מן השמים היה שמזכרת זו לא עלתה בדמיון, ורק שמשות שבורות עמדו בפיות פעורים מבשרות אימה.

משלקח הצדיק שוב את הפרי החדש בידו והתכונן לברך עליו כאילו דבר לא קרה, הסתכלו עיניים תמהות משתוממות: שהחיינו לזמן הזה?!

והצדיק כאילו הרגיש בצפונות הלב, הניח את הפרי מידו, פתח ואמר: שהחיינו וקיימנו לזמן הזה... כל מצוה יש לה זמן מיוחד להבליט את מובנה הפנימי של המצוה. ט"ו בשבט מזכיר לנו את ארץ ישראל ואת הגאולה העתידה... כיצד אפשר להבין את מהותה הפנימית לולא שחושפים לעיניך את מהותה של הגולה המקוללת... מתוך החושך אפשר להכיר את האור. אלמלא שיטנו חושך אין להרגיש באור...

הדהדו מאות פיות בבת אחת: "שהחיינו וקיימנו לזמן הזה".

ועל כולם אם בירך שהכל 'יצא'... לאן?

סיפר הגה"צ רבי אברהם אנגלרד זצ"ל אב"ד דאברא וקריית באבוב בת ים: פעם בשולחן חמישה עשר בשבט ערמו החסידים על שולחנו של מרן הרה"ק בעל קדושת ציון מכאבוב ז"ע פירות נדירים מזנים שונים ומשונים שלא היו שכיחים כלל בחבל גליציה. היו ביניהם פירות שברכתם בורא פרי העץ, אך היו גם פירות שנתעוררה סביבם שאלה, באשר ברכתם שנויה במחלוקת הפוסקים. בתוך כך הבחין רבנו בעלם צעיר שכל הנראה לא יכול היה לשלוט בעצמו, חטף לו שיריים מאחד הפירות הססגוניים, בירך עליו בחטף והכניסו לפיו כהרף עין. בו במקום קרא הרבי לאותו בחור ושאל אותו: איזו ברכה בירכת על הפרי? התוודה הבחור ואמר: באמת לא ידעתי מהי ברכתו של פרי זה, אך נזכרתי בדברי המשנה 'ועל כולם אם בירך שהכל יצא', בהתאם לכך ברכתי ברכת 'שהכל' ואכלתי את הפרי.

אמר לו הרבי: לא נהגת כהוגן. אמנם בדיעבד אם אין אדם יודע מה לברך, אזי בירך שהכל, אך זה נאמר רק כאשר לא ניתן לברר מהי הברכה הראויה. אולם כאן הלא ישנם ברוך השם אברכים מופלגים שיכולים להשיב לך דבר ברור. היה לך לשאול אותם את ההלכה.

והוסיף הרבי ואמר לו בקפידה: על כגון זה מפרש אני באופן אחר את דברי המשנה שהזכרת, 'ועל כולם אם בירך שהכול' - מי שמברך שהכול על כל ספק ברכה ואינו משתדל כלל לברר את ההלכה, הרי זה 'יצא' - סופו לצאת לתרבות רעה, כי מזלולו בברכות עלול הוא להידרדר וסופו ח"ו לזלול בכל התורה כולה. (המבשר תורני' בשלח תשע"ג)

ישב האדמו"ר רבי משה מרדכי מלעלוב בעל 'ברכת משה' זי"ע בשולחנו הטהור בט"ו בשבט, והנה ניגש אליו יהודי ואמר: "אני הוא הפרי של חמשה עשר בשבט!"

על השפעות טובות, ברכות וישועות, שהרעיון צדיקי הדורות ביום המסוגל ט"ו בשבט

חברו אכן נסע ללשכת הגיוס, וקיבלו את דבריו ונתנו לו מכתב שחרור, ויהי לפלא. "אני הוא הפרי של ט"ו בשבט"

השפעות - טובות, ברכות וישועות, הרעיון צדיקי הדורות ביום מסוגל זה, הודות למנהג הקדום להרבות באכילת הפירות בראש השנה לאילנות.

ישב לו כ"ק מן אדמו"ר רבי משה מרדכי מלעלוב בעל 'ברכת משה' זי"ע אצל שולחנו הטהור בהיכל בית מדרשו. ניגש אל הרבי יהודי, ונס לו: "אני הוא הפרי של חמשה עשר בשבט!" חיך הרבי ושאל: מאי משמע? החל היהודי לגולל את סיפורו: הן אח צעיר היה לו לזקן הקדוש ה"ה הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע ושמו רבי אלתר אברהם בצלאל נתן נטע זכר צדיק לברכה. הרה"ק רבי אלתר נסע לפולין ונשתקע בעיר סוסנוביץ, ובקרב כל תושבי פולין נודע בכינוי 'הרבי מארץ ישראל', ויצא שמו לתהילה כבעל מופת גדול המאציל להמוני בית ישראל ישועות פלאיות. רבי אלתר היה נוהג בכל שנה ושנה בהגיע יומא דהילולא קדישא של זקנו רבי דוד מלעלוב, לנסוע מביתו שבעיר סוסנוביץ להשתטח על ציונו הקדוש מיום ז' שבט עד לראש השנה לאילנות - חמשה עשר בשבט - או אז היה עורך את שולחנו הטהור לרגל יום ט"ו בשבט.

שנה אחת אירע בפולין בתקופה ההיא קור גדול משולב עם שלגים ורוחות סוערות, הדרכים והכבישים היו עקלקלות מלאות בבוץ ומכשולים רבים ששיבשו את הנסיעה. רצה הרבי הקדוש רבי אלתר לערוך את שולחנו הטהור לרגל יום חמשה עשר בשבט, אך נתברר לו כי אין בכל העיריה מין אחד של פרי ראוי הניתן לברך עליו ולערוך בשל כך את השולחן. הכריז רבי אלתר בהבטחה בפני הקהל הקדוש: "מי שישג עבוי פירות לכבוד ט"ו בשבט אברך אותו בפירות!" כה אמר ולא יסף. הכוונה וההבטחה היתה ברורה לעיני כל, והנה קם יהודי אשר לא לזכה להיפקד בזרע של קיימא זה שנים רבות מעת נישואיו, וברצונו להשיג את הפירות לכבוד הצדיק, גמר אומר וקיבל על עצמו, להשיג פירות כמבוקשת הצדיק. היהודי הלה נסע עד עיירת טשעקעצ'ין השוכנת במרחק רב ממשכנו של הצדיק מלעלוב, שם קנה ארגז פירות הראויים לברכה, ועל אתר שב חזרה אל 'לעלוב' - שם נכח כאמור הצדיק מלעלוב סמוך ונראה לציונו הקדוש של זקנו רבי דוד זי"ע. היהודי היקר שב כשכולו אורה ושמחה ואיתו עימו סלסלה נאה מלאת פירות טובים דשנים ורעננים, והניח לפני הצדיק כמנחת קודש. נתן בו רבי אלתר את עיניו, ובשרו נעשה חידודין. יען כי האיש לא היה צעיר כלל, וימי נעוריו של האיש חלפו לו כבר מזמן. אך אצל הצדיק רבי אלתר ההבטחה יצאה מפיו, ודברו לא ישוב ריקם. מיד האציל ובירך הצדיק את היהודי הלה כי יזכה להיפקד בבן זכר בקרוב.

למחרת נטל הרה"ק רבי אלתר עימו מנין עשרה איש על ציון המצויינת של קודש הקדשים הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע שם העתירו בתפילה ובתחנונים לפעול עבור היהודי את הישועה הנצרכת לו. ויהי כעבור תקופת שנה ובני הזוג - שכאמור מבוגרים ביותר היו - נתמלא ביתם אורה זו שמחה - ונפקדו בבן זכר במזל טוב. "אני הוא אותו בן" - סיים האיש את סיפורו המפעים באוזני הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב - "אני הוא הפרי של חמשה עשר בשבט!!!"

(מתוך מאמר ב'המבשר תורני')

הרה"ג ר' שמואל צבי גנץ שליט"א, רא"ח בק"ק נדבורנה

בימי ירח האיתנים שהה חסיד נלהב אצל רבו הרה"ק רבי יצחק מסקווירא זי"ע, שם חגג אצל רבו את כל ימי החגים. ויהי בסיומם של הימים הטובים, פנה אל רבו לקבל ממנו ברכת פרידה. אך רבו עצר אותו ואמר לו: אל תשוב למעונך; השאר נא אצלי עד אחר חמשה עשר בשבט. ביום חמשה עשר בשבט נתן לו רבו ברכת הדרך וכה אמר: "עד לעת עתה לא יכולתי לפעול עבורך את הנצרך לך ולביתך, כעת ביום ט"ו בשבט פעלתי בעבורך שנה טובה, שוב נא לך לאוהלך, ותתברך בכל מילי דמיטב."

ואכן כך כותב בספרו הקדוש הרה"ק ה'אוהב ישראל' זי"ע מאפטא, שממחצית חודש שבט כבר מתחילים ימי הרחמים. וכך גם כותב הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע מאלכסנדר, שהצירוף של חודש שבט הוא הפסוק "ה'מר ימירנו ו'היה ה'וא", שהאותיות הראשונות ה"י הן שלא כסדר ומורין על דין ח"ו השורה בחציו הראשון של חודש שבט, ואילו האותיות האחרונות ו'ה שהן נגד חציו השני של החודש, מראות על מידת הרחמים, כי מט"ו בשבט מתחילים ימי רחמים. כמו כן מובא בספר תלפיות בשם הרה"ק הזקן מסאדיגורה זי"ע, ששח לספר כי היו צדיקי קמאי לובשים ביום מסוגל זה את המלבוש ה'קיסל' - כדוגמת יום הכיפורים. וסיים ואמר: יעזור השי"ת שמהיום והלאה תחל שנה טובה.

מסופר על הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע בעל 'דברי יואל', שבחמשה עשר בשבט תש"ה - שבועות מספר אחרי שהשתחרר מציפורני הרשעים ימ"ש - היה בשווייץ, ומצא שם את אחד מחסידיו שגם הוא ניצל מהרשעים. אמר הרה"ק מסאטמאר לחסיד: היות ואני הולך לבקר חולה, בא ותלווה אותי. על אם הדרך אמר החסיד לרבי: היות וחמשה עשר בשבט היום, יאמר נא רבנו איזה דבר תורה מעניינא דיומא. פתח הרה"ק מסאטמאר ואמר: "לכאורה למה בט"ו בשבט שהוא ראש השנה לאילנות נוהגים לאכול פירות לרמז שיצאו פירות טובים, ואילו בחג השבועות שאז דנים את הפירות בעצמם, נהגו להעמיד אילנות בבית המדרש ובביתם, הלא היה צריך להיות הפוך, כשדנים את האילנות יעמידו אילנות, וכשדנים את הפירות יאכלו את הפירות ויבקשו עליהם?"

המש"ך הרה"ק מסאטמאר ותיך במתק שפתיו (כך מובא סיפור זה ב'מושעים של ישראל' ח"א עמ' רכב): "אלא אפשר לרמז כאן, שכשיש לאחד משפט קשה, הדרך היא שלא ילך בעצמו לטעון עליו זכות ולזכות את עצמו, אלא יקח סניגור שימליץ עליו לטובה. לכן בראש השנה לאילנות, אוכלים פירות כדי שיתפללו הם שהאילנות יזכו בדין, ואילו בחג השבועות כשדנים את הפירות, מעמידים אילנות..."

הפלא בסיפור זה היה, שלאחר מספר שעות בלבד, כשחזר החסיד לביתו, מצא בתיבת הדואר מכתב שנשלח אליו מהצבא, בו התבקש להתייצב בלשכת הגיוס היות והמלחמה עדיין בעיצומה. למחרת היה אמור הלה להתייצב במקום המיועד ולשרת בצבא, אך בהיותו בר-דעה, הבין מיד שלא לחינם שמע היום את דברות קדשו של רבו, והסיק מכך שעליו לקחת מהדברים הלכה למעשה, שגם הוא לא יתייצב בעצמו בלשכת הגיוס, אלא ישלח שליח במקומו, כדברי הרבי. וכן עשה, שביקש מחברו שיתייצב במקומו ויאמר שהיות ונשאר בודד מהמשפחה כולה ואין לו שום קרוב שידיאג עבורו, הוא מבקש שישחררו אותו.

הגה"ק בעל 'אבני נזר' זי"ע מסוכטשוב היה אומר, שבכל שנה אחרי ט"ו בשבט הוא מרגיש שינוי לטובה בחידושי התורה שלו

"עיקר ראש השנה לאילן, הכוונה לחידושי תורה"

הנהגה מעניינת נהג לעצמו הגאון הנודע בעל ה'אדרת' - רבי אליהו דוד תאומים. וכה ציין בהנהגותיו: "ביום חמשה עשר בשבט למדתי הלכות מעשר בספר הרמב"ם ובגמרא ראש השנה. חזרתי לחדש דבר מה כערכי, ויהא חשוב כקיום מצוה במעשר אילן, והתפללתי לה' שיוכני באותה המצוה בפועל ממש מן התורה. ומאז נראה לי שהראשונים קבעו יום זה ליום טוב, שלא לומר בו תחנון, הוא כדי להזכירנו מצוות הפרשת מעשר אילנות..."

(הרה"ג ר' שמואל צבי גנץ שליט"א, מתוך מאמר ב'המבשר תורני')

היה אומר הגה"ק בעל 'אבני נזר' זי"ע מסאכטשוב, כי בכל שנה אחרי חמשה עשר בשבט, מרגיש הוא שינוי לטובה בחידושי התורה שלו, כי עיקר ראש השנה לאילן הכוונה לחידושי תורה, כי ביום זה יכולים לזכות להתחדשות בתורה, שהרי נאמר (שופטים כ, יט) "כי האדם עץ השדה", והתורה נקראת (משלי ג, יח) "עץ חיים היא למחזיקים בה", והתורה וקודשא בריך היא וישראל חד הם, וביום זה בו עולה השרף באילנות והמים נכנסים באילנות, גם אצל האדם נכנסים בו המים של עץ החיים, אין מים אלא תורה, ופירות האילן רומזים על חידושי תורה שהם פירותיו של האדם.

על דא ועל הא

"ניסיתי לפצח מהו הצופן בחוקיות המספרים הזו - 5,6,5,10 - החוזרת ונשנית מיליארדי פעמים בגוף האדם": התגלית המטלטלת של המדען ממכון ויצמן

"אין צייד כאלקינו"

החוזרת על עצמה הנראית כך: עשר חומצות, ואז "גשר", חמש חומצות נוספות, ושוב "גשר", שש חומצות - גשר, חמש חומצות - עוד גשר. הסדר הזה חוזר ונשנה מיליארדי פעמים בגוף האדם. ניסיתי לפצח מהו הצופן בחוקיות המספרים הזו: 5,6,5,10? וירעש ונפחד לבי. אור גדול זרח מן המיקרוסקופים. אין אלו כי אם אותיות שם השם המפורש:

י - 10

ה - 5

ו - 6

ה - 5

כשם שבשולי כל יצירה משאיר האומן את חתימתו, כך על כל תא ותא בגופנו - מתנוססת חתימתו של היוצר הגדול! אין צייד כאלקינו!

תגלית מרעישת פורסמה בתקופה האחרונה על ידי ארגון 'הידברות', מרעידה ומטלטלת:

ד"ר ישעיהו רובינשטיין, מדען במכון ויצמן, ריכז מאמצים אדירים וניסיונות אינספור בחקר הביולוגיה המולקולרית. וכך הוא מספר:

במהלך המחקר בדקתי תאים רבים. הגעתי אל היחידה הבסיסית המרכיבה כל תא ותא בגוף האדם והיא הד. אן. אי.

כאשר מביטים עליה דרך מיקרוסקופ, היא נגלית כשני סלילי חוט המצטלבים זה בזה. כל עוד ההצלבה נשמרת - יש חיים. כאשר חלילה מתפרקת ההצלבה - מסתיימים החיים.

גיליתי, כי לאורכו של הדי. אן. אי. קיימים כעין "גשרים" המחברים בין שני הסלילים, לבלתי "יתפרקו", ובכך בעצם שומרות על חייו של האדם.

ביקשתי לברר היכן מצוי אותו "גשר", וגיליתי כי קיימת חוקיות מסוימת

"ליד הדלת הפתוחה לרווחה מונח היה באריזה מהודרת; מגש מהודר לחלות, במרכז מונחות שלש חלות מאפה בית ריחניות, כשלצדן מגולגלת פתקה מעוטרת בכתב יד; 'לכבוד מורי ורבי הרה"ג ר' אפרים סגל שליט"א"

שיחה מיוחדת עם הרה"ג אפרים סגל שליט"א, מחשובי המג"ש ב'דף היומי בהלכה'

הרה"ח שלום הרשור

היה זה ביום ששי לפני כשבועיים, שעות מספר לפני זמן הדלקת הנרות בבית משפחת המג"ש הרה"ג אפרים סגל שליט"א, מחשובי חסידי קרלין סטולין בביתר וראש כולל בעיר. הדפיקה בדלת הביאה את אחד מבני הבית לגשת לפתוח את הדלת

ליד הדלת הפתוחה לרווחה מונח היה באריזה מהודרת; מגש מהודר לחלות, במרכזה מונחים שלש חלות מאפה בית ריחניות כשלצדן מגולגלת פתקה מעוטרת בכתב יד;

"ער"ש וארא תשע"ט - סיום חלק ג' במ"ב דרשו,

לכבוד מורי ורבי הרה"ג ר' אפרים סגל שליט"א.

לרגל סיום חלק ג' במ"ב, הלכות שבת, רציתי להביע את רגשות הערכתי אליכם על שזכיתי ב"ה בשנה וחצי האחרונות לצעוד אתכם יחד בכל מהלך השיעורים ב"ה, וזכיתי לסיים את חלק ג', שו"ע ורמ"א ותוכן המ"ב וכו'.

כמה מעלות טובות יש בשיעורים המופלאים אלו שאני זוכה לשמוע אותם:

- הבהירות המופלאה. כל דבר בטעמו, אין 'חוקים' כמעט אלא כל דבר בטעם ובסברא שמתיישב על הלב ולא במהרה יישכח.
- תפסת מועט תפסת. אילולא האפשרות לשיעור קצר וברור, אינני חושב שבאמת הייתי מצליח להתמיד בכך ולסיים כך בס"ד.
- האפשרות ללמוד בכל שעה משעות היממה, בהליכה, בעסק, בנסיעה ובכל מקום כפשוטו.
- אפשרות להספיק ללמוד ולחזור ולהבחין, הכל בפרק זמן קצר סביר בהחלט.
- אפשרות ללמוד יסודות של דברים שנתקלים בהם מדי שבת בשבתו, אך ללא הבנה מעמיקה ופשוטה מהי הגדרת האיסור או המלאכה, ועכשיו ב"ה. תודה רבה רבה על כל המסירות וההשקעה בשיעורים אלה, בברכה שתמשיכו הלאה והלאה בזיכוי הרבים המופלא.
- על החתום אברך המתגורר בעיר הקודש 'טבריה' הרחוקה מהעיר ביתר כמה וכמה 'תחומי שבת'...
- המג"ש הנרגש מהמחווה המחממת את הלב, מיהר לשתף בזאת את מנהלי דרשו - באומרו: שלי ושלו שלכם הוא!
- בהזדמנות זו כבר ביקשנו לשוחח עם הרב סגל:

מהיכן הכל התחיל?

"ברשותכם אחזור כחמש עשרה שנים אחורה", מפתיע אותנו המג"ש. "אז התחיל הקשר שלי ל'דרשו'. באותה תקופה התפרסם על אפשרות להצטרפות למסגרת מבחנים על לימוד 'הדף היומי', דבר שידרבן את הלימוד והחזרות למען יעמוד הלימוד לזיכרון.

"התלבטתי במקצת, האם להצטרף למסגרת מבחנים שכזו, אך בסייעתא דשמיא התחלתי וטעמתי את טעמה המתוק וכה המשכתי בתכנית 'קניין ש"ס', במסגרתה זכיתי ללמוד ולהיבחן על כל הש"ס. אחר התוודעתי לתכנית 'קניין הלכה' במסגרתה זכיתי ללמוד ולהבחן בחמש שנים על עיקרי ההלכות ב'אורח חיים' וב'יורה דעה', כשעתה הננו זוכים להמשיך במסגרת השניה של 'קניין הלכה', בה אנו רוכשים ידיעות נחוצות בשאר הלכות בחלקים אלו, כולל ההלכות שבדרך כלל אין לומדים אותן כל כך.

"בהמשך, במסגרת שיעור ב'דף היומי' בבית המדרש 'בית יעקב חיים' בעירנו, זכינו בתחילת לימוד הלכות שבת להוסיף בקודש בלימוד ה'דף היומי' בהלכה. "במקביל, ביוזמת המחלקה החסידית ב'דרשו' התחלתי גם למסור את השיעור בקו הפנימי של קהילת קרלין סטולין בביתר. לאחר תקופה התחיל השיעור להשמע גם בקו השיעורים של 'דרשו' ובאתר.

"בעצם, משלים הרב סגל ברגש, "רוב תורתי שאני זוכה ללמד לאחרים

בשיעורי דף היומי בש"ס ובהלכה, הגיעה רק בזכות התכניות והדברון הרב של הארגון הגדול, לנצל את הזמנים מחוץ לסדרי הכולל ו'בין הזמנים', כשאף הלכות שבת שזכיתי במשך השנה האחרונה למסור בה את השיעור היומי - 'קניית' כאמור במסגרת 'קניין הלכה'.

כמה זמן לוקח השיעור היומי בטלפון?

"בדרך כלל השיעור לוקח כעשר דקות, עכשיו בתחילת לימוד הלכות עירובין, זה לקח כ-12 דקות, אך בכל מקרה, אנו מתאמצים הרבה שזה יישאר במסגרת הזמן הזה, לתועלת השומעים".

בעשר דקות אפשר להספיק ללמוד עמוד שלם? שואלים אנו בפליאה.

"אכן אנו מתכוונים מראש די-הרבה", מציין הוא בכנות, "אך ברוך השם אנו מקפידים להספיק בזמן הקצר ללמוד את כל הפרטים שב'משנה ברורה' בתוספת 'ביאור הלכה' נחוצים וחלק מ'ביאורים' ומוספים' המכניסים עוד טעם וחיות ללימוד".

מכזה סוג שיעור אפשר גם לדעת את החומר או שזה רק טוב לריכישת ידיעות?

"האמת, שבמסגרת שיעור שכזו אין לנו את האפשרות לדעת מי ומי השומעים. רק לאחרונה עקב מודעות הפרסום על הקו השיעורים של דרשו, עם תמונות מגידי השיעורים, פנה אלי אחד מבני משפחתי מופתע לגמרי, כשהוא מספר שזה חודשים שהוא שומע את השיעור, אך אפילו לא חלם שזה בעצם דודו... "בכל מקרה; זה ברור שהכל תלוי בלומד עצמו", מדגיש הרב סגל. "וכפי שהרבה משומעי השיעור מספרים ומשתפים שהם נבחנו על החומר כל חודש. רק לאחרונה פגש אותי אברך אחד (לא מטבריה...) משומעי השיעורים, ולפי תומו סיפר שהוא שומע כל שיעור כמה פעמים, ואחר אף משקיע ומשלים את ה'ביאורים' ומוספים' ואף נבחן על החומר כל חודש בהצלחה.

"יש גם מעלה מיוחדת בשיעורים הללו", מטעים הרב סגל, "שאף מי שכבר למד את החומר, השיעור יכול לסייע לו בשינון וחזרה על החומר, בפרט בזמנים שקשה ללמוד מתוך הספר, רק לפני כמה ימים", משתף אותנו הרב בסיפור טרי, "נסעתי באוטובוס העירוני בביתר. באחת התחנות עלה אברך לאוטובוס, כאשר הבחין כי התחיל לחייך, לא הבנתי מדוע, ואז ניגש אלי בעודו שולף אזניה אחת מאזנו ואומר: 'ממש ברגעים אלו אני שומע את 'דף היומי' בהלכה' מפיק, והנה רואה אני אותך מולי'..."

האם לימוד הלכות עירובין אכן קשה ומסובך?

"נכון. במבט מבחוץ זה נשמע קצת כמשהו קשה ומסובך", הוא מסכים בחן. "אך צריך לזכור שבסך הכל מדובר בלימוד עמוד ליום, כך שבכל יום נגלה ומתוודעים לעוד איזה מושג חדש, ועוד ידיעה הלכתית שלא ידענו, כך שזה בהחלט לא כזה מסובך.

"ובכלל", מוסיף הוא בהתלהבות, "לא הזכרתי את ה'משנה ברורה' המיוחד של דרשו, שכתוספת מהודרת ל'ביאורים' ומוספים' המציינים ומביאים הרבה מקרים אקטואליים השייכים כיום, הרי לכל דבר לא ברור וכדומה, צירפו תמונות המחשה והדגמה המבהירים ומסבירים את העניינים בטוב טעם ודעת".

מה מגיבים הלומדים עם תחילת לימוד הלכות עירובין?

"אולי תתפלא לשמוע, אך לעת עתה התגובות שהגיעו היו רק כאלו שהרגיעו אותי, מהסוג: 'חשבנו שזה יותר קשה' וכדומה. כשרבים העבירו את תחושתם על הזכות המיוחדת להתוודע ולרכוש ידיעות בהלכות אלו, שבלימוד עצמי לא כל כך מגיעים אליהן.

הרה"ג אפרים סגל שליט"א ואני אומר לכולם: טעמו וראו כי טוב..."

(לשליחת תגובות ושיתוף בסיפור האישי שלכם, כתבו ל:

(a0533185209@gmail.com)

כשאמרו למרן הגר"נ קרליץ שליט"א שיש אנשים המנצלים את טוב לבו ומגיעים גם בשביל שאלות שאינן דחופות, בשעות מאוחרות או בזמנים שהוא עסוק בתלמודו ובהכנת שיעוריו, השיב: "הרי צריכים גם קצת לסבול..."

מהנהגותיו של מרן הגר"נ קרליץ שליט"א והשתעבודותו בעול הציבור

דלתו של רבינו: 'זמני קבלת קהל', ותמהתי מאוד. שאלתי רבינו לפרש העניין, כי ידעתי שאין אצלו מושג של זמני קבלת קהל. השיב רבינו: 'אלו הזמנים שבהם אני חייב להיות'...". ואכן רבינו היה מקפיד שזמן זה יהיה פנוי מכל התחייבות אחרת.

שח רבינו: "בעבר היו מעירים אותי בשעות המאוחרות מאוד של הלילה, לפחות פעם בשבוע. כשאמרו לרבינו שיש אנשים המנצלים את טוב לבו, ומגיעים גם בשביל שאלות שאינן דחופות, בשעות מאוחרות או בזמנים שרבינו עסוק בתלמודו ובהכנת שיעוריו, השיב ואמר: "הרי צריכים גם קצת לסבול...". גם בשעות שלמד בביתו, כשנשמעו דפיקות בדלת, היה רבינו ממחר מיד בעצמו לפתוח את הדלת באומרו: "אולי יש למאן דהוא שאלה דחופה?".

"הזמן שלי הוא של הציבור!"

מסירותו של רבינו לציבור הינה עד קצה היכולת. מעיד על כך הגאון רבי יוסף מאיר שליט"א במעשה:

"חמי הגאון רבי גרשון כהאן זצ"ל, מרבני צרפת, ביקש להגיע לארץ במיוחד, לבירור שאלה הלכתית סבוכה, וביקש ממני לתאם מראש זמן אצל רבינו כדי שיכול לסדר את הטיסה ליום זה. כשבאתי לרבינו, הייתה זו תקופה עמוסה מאוד, ורבינו לא יכול בשום אופן לקבוע זמן מסוים, באמרו: 'הזמן שלי הוא של הציבור, ואיני יכול להתחייב על זמן מסוים'."

בלילות שבת היו רגילים לסעוד על שולחן רבינו בחורי ישיבות. שבת אחת כשראה שלא הגיעו, שאל: "מדוע אין היום אורחים?". רבנו קבע עם יהודי שיבוא לביתו בשעת לילה, ולבסוף הלה לא הגיע. למחרת בבוקר, פנה רבינו אל נאמן ביתו הרה"ג ר' אברהם ישעיהו קרליץ שליט"א ואמר: "לא ישנתי כל הלילה; חששתי שמא לא פתחו לאותו יהודי את הדלת. הייתכן שבבית שלי לא יתנו למישהו להיכנס?" (הליכות שני).

סיפר הגרא"צ ישראלזון, נכדו של מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל, שאירע פעם באחת הבריות שהשתתף בהן הגר"ש אלישיב, שהמתינו אנשים רבים כדי לשאול את מרן שאלות. אחד הנכדים רצה להקדים אנשים שלא לפי התור ושאל את הגר"ש אם אפשר. ענה לו הגר"ש: "אצלי, שאני לא משועבד לציבור, אני יכול להחליט שאפשר להקדים, אבל מרן הגר"נ קרליץ שליט"א, שהוא הרב של בני ברק, הוא משועבד לציבור. שם יש זכות של סדר לפי התור".

(מתוך 'נשיח בחוקיך' גליון 154 יתרו תשע"ז)

וְהוֹדַעְתָּ לָהֶם אֶת הַדֶּרֶךְ יִלְכוּ בָּהּ וְאֵת הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ (שמות יח, כ)

"תני רב יוסף 'והודעת להם' זה בית חייהם 'את הדרך' זו גמילות חסדים 'אשר ילכו' זה ביקור חולים... 'אשר יעשו' זו לפני משורת הדין" (ב"מ ל). כל הפסוק מדבר רק על ענייני בין אדם לחברו, מידות ודרך ארץ. איך להתנהג בויתור ובהנהגת לפני משורת הדין. צריך להבין, הלא דברים אלו שייכים לבעלי דברים ולא לדיינים, אם כן מדוע יתרו אומר אותם למשה? היה החפץ חיים זצ"ל אומר, שזה גופא מה שאמר יתרו למשה, שהדיינים ילמדו את בני ישראל בנוסף לחוקים ולתורות, את ענייני הנהגת בין אדם לחברו, וזה חלק מתפקיד הדיין לחנך את המתדיינים למידות טובות, שיהגו לפני משורת הדין, אז יהיה גם תפקידו קל יותר, שכן שכשיתחשבו אחד בשני ויוותרו, לא ירבו להופיע לדיני תורה.

אהבת הבריות

מעשה היה ביהודי שבור ומר נפש, שנכנס לבית רבינו בזמן הלחץ ביותר של ערב בדיקת חמץ, ודרש לערוך את ליל הסדר דווקא אצל רבינו. רבינו קיבלו במאור פנים, ולא הסכים בשום אופן להניאו מכך, בקבעו: "הוא יישאר כאן!". מובן שאותו יהודי ערך את ליל הסדר על שולחנו של רבינו, כשרבינו דואג לכל מחסורו ומתייחס במאור פנים לכל שאלותיו ובקשותיו. אך לא זו בלבד, אותו יהודי היה תושב חו"ל, ולאחר היום טוב ראשון הוסיף וביקש מרבינו שישב עמו לסעודת ליל הסדר שני. גם לזה הסכים רבינו, וישב וסעד עמו כל סעודות יום טוב שני... לנוכחים בבית באותם ימים, היה שיעור חי באהבת הבריות (הליכות שני).

וּשְׁפֹטוּ אֶת הָעָם בְּכָל-עֵת (שמות יח, כו)

בעבר לא הסכים רבינו לקבוע בביתו זמני קבלת קהל כלל, כדי לאפשר לבאים להיכנס בכל שעות היום. גם אחרי שקבעו שעות מיוחדות לקבלת קהל (וזאת אחרי שהפציר בו הגאון רבי יהודה שפירא זצ"ל, שלמען בריאותו עליו להסכים לזמנים מסודרים לקבלת קהל), דואג רבינו להדגיש בכל הזדמנות שהשעות הרשמיות הן רק למען הסדר הטוב, אבל מי שיש לו שאלה יכול לבוא בכל שעות היממה. לא אחת מתבטא הוא ואומר: "אצלי הדלת פתוחה כל היום". שח נאמן רבינו הרה"צ רבי ישראל רנד שליט"א: "יום אחד ראיתי פתק על

שיחת הטלפון הפתיעה את הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל. על הקו היה שוטר מאזור יפו, שהודיע לו: "משפחת כהן הגישה נגדך תלונה"

"מי שידוע להאזין בשמיעת האוזן לעומקה, זוכה!"

המחטיאו יותר מן ההורגו!
 "אה, שטוית", ביטל הקצין, "אל תתרגש ממה שכתוב כאן, זה סתם הנוסח של המשטרה, תעזוב."
 "לא חותם על נוסח כזה! תשנה אותו!"
 "טוב, אתה", נאנח הקצין, "אז מה לכתוב?"
 "תכתוב רק שאני לא מכיר אותם."
 "הנה, כתבת", נכנע הקצין, "אני יעקב גלינסקי... לא מכיר את המשפחה... עכשיו תחתום."
 ר' יעקב חתם, והקצין שאל: "תגיד לי, מה אתה עושה ביום יום?"
 "אני משתדל ללמוד."
 "אווה, גם כן אתה! לומד! כל היום לומד! כולכם לומדים כל היום! מה יש ללמוד כל כך הרבה?"
 "אני אשאל אותך", אמר ר' יעקב, "אתה אוהב יין?"
 "איזו שאלה?"
 "איזה אתה אוהב?"
 "אה, לא מעט, ואני גם מבין בזה, תשמע... החל לומר שמות של סוגי יינות בקצב, בזה אחר זה. ר' יעקב המתין בסבלנות עד שסיים, ואז שאל: "ואיזה טעם יש לזה?"
 התפלל: "למה?"
 "ליין."
 "מה פירוש? לאיזה יין? לכל אחד - טעם שונה, אין יין דומה לחברו."
 "אבל מה ההבדל ביניהם?"
 "אתה צוחק?" נענה הקצין, "אי אפשר לענות על זה ככה, צריך לטעום כדי להבין!"
 "ועל התורה", ענה ר' יעקב, "נאמר כך: 'הביאני אל בית היין, ודגלו עליי אהבה'. ותאמין לי, מי שטועם לא ירצה לעזוב. בוא, תנסה, תטעם. בוא לסמינר של 'ערכים' שיתקיים בעוד שבוע-שבועיים, ואחר כך נדבר."
 אחרי כמה שבועות התקשר: "התחלתי להניח תפילין."
 "הגיע, אם כן, אל בית היין!" - סיים רבי יעקב את הסיפור, והוסיף - "שמע מה שאמרתי לו, וגם קיים! זוכה בשני העולמות!!! מי שידוע להאזין בשמיעת האוזן לעומקה, זוכה!"

(קובץ גיליונות יתרו תשע"ח)

שיחת הטלפון הזו הפתיעה את הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל. המתקשר היה שוטר מאזור יפו. לשאלתו של ר' יעקב משום מה זכה לכבוד המפוקפק בשיחת הטלפון הזו, הבהיר השוטר: "הוגשה נגדך תלונה."
 "מה?! נדהם ר' יעקב, "במשטרה? ועוד באזור יפו? מה לי ולזה?" ניסה לגשש, "אולי זו טעות?"
 "מה פתאום טעות?! משפחת כהן הגישה נגדך תלונה."
 "תלונה על מה?" אולי מסוג התלונה יבין מה זה ועל מה זה. הרי לא סגר מרפסת ביפו, וגם לא נסע באור אדום...
 "הם רוצים לשלוח את הילדים למיסיון, ואתה מנדנד להם ומפריע להם לעשות את זה, והם רואים בכך הטרדה."
 "חבל מאוד, אבל אין לי כל קשר למצווה הזו", אמר ר' יעקב, "אני מכיר את המשפחה, ולא דיברתי אתם מימיו."
 השוטר חוכך בדעתו, ואחר פוסק: "אתה יודע מה? בוא לתחנה, נזמין את מר כהן, אם יגיד שבאמת אינו מכיר אותך, נסגור את הסיפור."
 ביטול זמן. ביטול תורה. אבל כשאין ברירה - אין ברירה. קבע ביום שישי אחרי הצהריים. הוא מגיע לתחנה - ונאדה. אין אף אחד. "מה זה?" הוא מתרעם, "איפה השוטר שקבע לי פגישה? איפה מר כהן המתלונן?"
 "לא באו", אמר הקצין, "שניהם לא כאן. לא מר כהן ולא השוטר ההוא. מצטער."
 "מצטער? מה מצטער? הרי הטרחתם אותי לבוא מבני ברק, אני רוצה לסיים את העניין!"
 "טוב", נעתר לו הקצין התורן, "אני אטפל בבעיה. תספר לי מה העניין."
 סיפר ר' יעקב את הסיפור כולו, והקצין אמר: "אין שום בעיה. אני אחתים אותך על טופס ותשתחרר לחיים ולשלום."
 "איפה הטופס?"
 "הנה. אני אקרא לך מה כתוב בו: 'אני החתום מטה...' רגע, בוא תשלים פה שם ותעודת זהות". כתב את שמו ואת תעודת הזהות שלו. "הלאה, אני ממשיך להקרא, תקשיב: אני מצהיר שאני מכיר את משפחת כהן ואין לי נגדם שום תביעה ו..."
 "הי, הי! רגע! רגע! מה פתאום?! זה לא נכון!"
 "מה לא נכון?" נדרך הקצין, "אהה! אז אתה כן מכיר אותם! סתם אמרת! אתה כן יודע במה מדובר!"
 "אני לא יודע במה מדובר, אני לא מכיר אותם, אבל יש לי בהחלט תביעה נגדם! הם מעבירים את ילדיהם על דתם! הם מוסרים אותם לשמד! גדול

רבים שהתוודעו לכך לאחרונה, נדהמו: לקופות חולים מובילות המשרתות חלק נכבד מציבור שומרי המצוות - אין הסדר הלכתי לענייני ריבית

היתר עיסקא בקופות חולים - על מה ולמה?

בתשלום, וכמו"כ באיחור בהפרשת הפנסיה נדרש המעביד לשלם כפי האחוים שהיה אמור להרויח.

לכן, על כל אחד ואחד לדאוג להיות בקופה כשרה, שאם לא כן, גם אם המנהל ומתאם קשרי לקוחות יראו לו שלא נכשל בפועל בריבית ברבעון האחרון - הרי הוא שותף בכל עסקי הקופה ובחיובי העובדים שהקופה שוכרת בעבורו. שהרי אם ציבור גדול יעברו לקופה המנוהלת בהיתר עיסקא, לא תצטרך הקופה להעמיד כל כך הרבה עובדים, ויוצא שכשהוא בקופה לא כשרה הוא בעצם דורש מהקופה לשכור עבורו עובדים ולספק לו שירות שהכל מתנהל בריבית ח"ו. כמו כן יש לדעת שעצם ההתקשרות של הלקוח עם הקופה בחוזה המכיל תנאי ריבית במקרה של איחור, יש בו איסור 'לא תשימון' לדעת הרבה פוסקים.

שאלה: האם מספיק לחתום על היתר עיסקא ולהניחו בין המסמכים, או שעליו להיות תלוי בסניפים כמו בבנקים?

תשובה: העיקרון של היתר עיסקא בכללותו הוא, שכל חוב הופך להשקעה משותפת של הנותן בעסקי המקבל, ואחוזי הריבית נגבים מתוך הרווח שהרוויח המקבל בנכסיו. ואם לא הרוויח, נצרך להוכיח זאת ע"י שבועה חמורה בספר תורה, וכל זמן שלא נשבע אנו מניחים שאכן הרוויח (כמובן כשהאחוים סבירים לפי הרווח הרגיל).

משכך, מובן הדבר שאם המנהל הראשי בדירקטוריון חתם ואף אחד מהעובדים אינו יודע זאת, וכ"ש הלקוחות, אם כן הם אינם כפופים להתחייבות בהיתר עיסקא. ובפרט בחוזה מעסיק שלא מוזכר בו ההיתר עיסקא, הרי הוא שטר שיש בו ריבית. ומטעם זה הנהיגו גדולי הרבנים, שבכל סניף בנק תלוי נוסח היתר העיסקא בחתימת הדירקטוריון, ובאופן זה כל הלקוחות הנכנסים לבנק רואים שזה חלק בלתי נפרד מהתקנון.

לאחרונה חלה התעוררות בציבור בעניין היתרי עסקא בקופות החולים. כדי להבין אילו מכשולות של ריבית מצויים בקופות, ניגשנו לברר את הדברים אצל אחד הרבנים בבית ההוראה לענייני ריבית בראשות הגר"פ וינד שליט"א.

שאלה: על מה נתעוררו בבעיית הריבית בקופות החולים?

תשובה: כידוע, לחברות הציבוריות כיום יש היתר עיסקא. בבנקים, חברות אשראי וכו', מובן לכל אחד הצורך בהיתר עיסקא. גם חברות גז, חשמל וטלפון ומים, חייבות בהיתר עיסקא, כיון שבכולן יש תוספת של ריבית פיגורים במקרה של איחור בתשלום. [ויש להוסיף, שגם מי שמשלם בהוראת קבע ומעולם לא איחר בתשלום, בחברת חשמל יש אופן תשלום בכל חודש ע"י הערכת צריכה ממוצעת בלי קריאת מונה, ובמקרה שיש עודף מחזירים ללקוח בתוספת ריבית]. והנה למרבה הפלא, לקופות המובילות והמשרתות חלק נכבד מציבור שומרי המצוות, אין הסדר הלכתי לענייני ריבית. ואציין כי רבים שהתוודעו לכך לאחרונה התפלאו למשמע הדבר, שכן היו בטוחים שכקופות המשרתות שומרי מצוות, בוודאי הוסדר אצלן נושא זה.

ונפרט בזה בכללות את מכשולות הריבית המצויים בקופ"ח: כאשר מאחרים תשלום לקופה, כגון הוראת קבע שחזרה, מצוי שמחייבים ריבית פיגורים, או לחילופין יש שינוי בהטבות גם כשיכסה את חובו [שבאופנים מסוימים גם זה אסור משום ריבית], וכן בהחזרים וביטוחים שהקופה משלמת באיחור בתוספת ריבית ו/או הצמדה למדד.

כמו כן, מציעים לעתים בטיפולי שיניים, או מחיר מוזל בתשלום מראש או פריסת תשלומים בתוספת מחיר.

גם שכירות המרפאות, ושאר עסקי הקופה, הכל מלא בסעיפים של ריביות והצמדות. גם העסקת עובדי הקופה בחוזה דורשת היתר עיסקא, שכן חוזה עבודה כולל ריבית והפרשי שכר בהלנת שכר ע"פ חוק, וכן הצמדות באיחור

באמצע ההפצצות פנה לפתע אחד האנשים להגר"א לאפיאן ואמר לו: "רבי, מדברים כאן לשון הרע". השיבו רבי אליהו: "אם כן בוא ונברח מכאן"... ויצאו מיד למקלט אחר

הצטרפו אלינו ללימוד היומי בספר 'חפץ חיים'

הרע "מגדיל עוונות עד לשמים", וכן נאמר בתנא דבי אליהו שהלשון הרע "עולה עד כנגד כסא הכבוד". בהקשר לכך מביאים בביאורים ומוספים מה שכתב הגר"ח ברלין (אגרת בהקדמה לכוכבי אור מהדור"ת) שנגלה אליו בחלום הגאון רבי איצלה בלאזר זצ"ל והוא שאל אותו מה נעשה בשמים, וענה לו ר' איצלה שדין שמים חמור עד מאוד שאי אפשר לשום אדם בעולם הזה לשער, ובייחוד מקפידים על דיבורים אסורים שנאמרו שלא כהוגן. והוסיף בזה הגר"ח "משקובסקי חתנו של הגר"י בלאזר (מובא בילקוט לקח טוב פרשת מצורע), שהגר"ח ברלין אמר לו באותו עניין, שר' איצלה אמר לו שאמנם על תלמיד חכם יש הרבה מליצי יושר בשמים, אבל על חטא הלשון מקפידים מאוד. והגר"א לופיאן היה מספר מעשה זה בהתרגשות רבה, והיה מסיים בזעקה מעמקי לבו: "אבל חטא לשון הרע נורא מאוד!" וחזר ואמר: "חטא לשון הרע נורא מאוד! נורא מאוד חטא הלשון! אף אחד אינו בא להגן על החוטאים בחטא זה".

עדיין נמצאים אנו בהקדמת ה'חפץ חיים' לספרו. הקטע הנלמד ביום זה עוסק בטעם החומרה המיוחדת של עוון לשון הרע, מדוע באמת עוון זה הוא הגורם את כל הגלויות וכל הצרות, והוא המעכב את הגאולה. מספר טעמים מביא לכך ה'חפץ חיים'. הטעם הראשון, אותו הוא מביא מהזוהר הקדוש בפרשת פקודי הוא, מפני שעל ידי עוון זה "מעורר אדם את המקטרג הגדול על כלל ישראל, ועל ידי זה הורג כמה אנשים בכמה מדינות"...!

בביאורים ומוספים של 'דרשו' מביאים על כך מעשה היה עם הגר"א לאפיאן זצ"ל, שבזמן המלחמה שהה במקלט עם עוד מספר אנשים, ולפתע פנה אליו אחד מהנמצאים ואמר לו: "רבי, מדברים כאן לשון הרע". השיבו הגר"א: "אם כן בוא ונברח מכאן". ויצאו מיד ומצאו מחסה במקלט אחר. לא עבר זמן ונפלה פצצה במקלט הראשון וגרמה לאסון רב, רח"ל. עוד מביא ה'חפץ חיים', שזו כוונת הגמרא באומרה שכל המספר לשון